ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การผลิตเมล็ดสังเคราะห์ดับเบิ้ลแฮปพลอยด์ในพันธุ์ข้าวไทยพื้นเมืองโดยการเพาะเลี้ยงอับละอองเกสร

ผู้เขียน นายปิยชัย เปรมวรานนท์

ปริญญา วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พืชไร่)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รศ.ดร.สุชาดา เวียรศิลป์	อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
ผศ.ดร.สงวนศักดิ์ ธนาพรพูนพงษ์	อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
รศ.ดร.ดำเนิน กาละดี	อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้นำเสนอการพัฒนาเทคนิคในสภาพปลอดเชื้อของการผลิตดับเบิ้ลแฮปพลอยด์ในข้าวลูกผสมอินดิก้า โดยการรวมเทคนิคการเพาะเลี้ยงอับละอองเกสร การกระตุ้นด้วยฮอร์โมน และการเพิ่มจำนวนชุดโครโมโซมเข้าด้วยกัน เพื่อหลีกเลี่ยงความแปรปรวนทางพันธุกรรมที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ และลดระยะเวลาในการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อด้วย ทำการเพาะเลี้ยงอับละอองเกสรของข้าวลูกผสมขาวดอกมะลิ 105 x สุพรรณบุรี 1 (อินดิก้า x อินดิก้า) ในอาหารเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อกึ่งแข็งสูตร Linsmaier และ Skoog (LS) ซึ่งประกอบด้วยธาตุอาหารหลัก (KNO_3, NH_4NO_3) สารควบคุมการเจริญเติบโต (2,4-D, NAA) และสารประกอบอินทรีย์อื่นๆ และทำการย้ายมาเพาะเลี้ยงในอาหารเหลว LS สูตรชักนำให้พัฒนาเป็นเอมบริโอโดยเพาะเลี้ยงใน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

อาหารเหลว LS ซึ่งประกอบด้วย KNO_3 ความเข้มข้น 10 ไมโครโมล 2,4-D ความเข้มข้น 2 มิลลิกรัมต่อลิตร NAA ความเข้มข้น 2 มิลลิกรัมต่อลิตร น้ำมะพร้าว 200 มิลลิลิตร และผงถ่านกัมมันต์ ความเข้มข้น 1 มิลลิกรัมต่อลิตร พบว่าสามารถชักนำให้เกิดเอมบริโอเจนิกแคลลัสที่มีขนาด 4-5 มิลลิเมตรเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้การเติมโคลชิซินที่ความเข้มข้น 0.2 กรัมต่อลิตร ร่วมกับ 2,4-D ความเข้มข้น 100 ไมโครโมลลงในอาหารสูตร LS มีประสิทธิภาพดีที่สุดในการผลิตต้นอ่อนที่เป็นดับเบิ้ลแฮฟพลอยด์ให้มีชีวิตรอดในปริมาณที่สูง (มากกว่า 70 %) ในระยะเวลา 8 สัปดาห์ และทำการเปลี่ยนอาหารเพาะเลี้ยงเพียง 2 ครั้ง โดยปราศจากการแปรปรวนทางพันธุกรรม เปรียบเทียบกับการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่ออับละอองเกสรแบบเดิมซึ่งใช้ระยะเวลาในการเพาะเลี้ยงมากกว่า 12 สัปดาห์ และต้องทำการเปลี่ยนอาหารเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อมากกว่า 4 ครั้ง หลังจากเคลือบโซมาติกเอมบริโอด้วย sodium alginate ความเข้มข้น 3% และ calcium chloride ความเข้มข้น 75 มิลลิโมล และทำการระเหยน้ำออกจากเมล็ดสังเคราะห์จนมีระดับการสูญเสียน้ำ 80 % พบว่าเปอร์เซ็นต์ความมีชีวิตยังสูงถึง 74 % หลังจากเก็บรักษาไว้ที่อุณหภูมิ 25 ± 2°C ในสภาพมีแสง 16 ชั่วโมงเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ และสามารถงอกได้ภายใน 1 สัปดาห์

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการผลิตต้นอ่อนดับเบิ้ลแฮฟพลอยด์ข้าวในปริมาณมากในระยะเวลาที่น้อยลงได้ด้วย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

Thesis Title Doubled Haploids Synthetic Seed Production in Local Thai Rice Genotypes by Anther Culture

Author Mr. Piyachai Premvaranon

Degree Doctor of Philosophy (Agronomy)

Thesis Advisory Committee

Assoc. Prof. Dr. Suchada Vearlasilp	Advisor
Asst. Prof. Dr. Sa-nguansak Thanapornpoonpong	Co-advisor
Assoc. Prof. Dr. Dumnern Karladee	Co-advisor

ABSTRACT

This research demonstrates the improve *in vitro* technique of double haploid production in *indica* hybrid rice by combining anther culture, hormone shock and doubling chromosome techniques to avoid somaclonal variation during culturing and reduce culturing time. The anthers of KDML 105 x SPR 1 (*indica x indica*) were cultured in developed Linsmaier and Skoog (LS) medium which contained macro nutrient concentration (KNO_3, NH_4NO_3) growth regulators (2,4-D, NAA) and other organic compounds and then subcultured by inducing embryo-like structure (ELS) LS media . During 4 weeks used LS media supplemented with 10µM KNO_3 + 2 mg L^{-1} of 2,4-D + 2 mg L^{-1} of NAA + 20% coconut water + 1 mg L^{-1} of activated charcoal had induced high embryogenic frequent callus with length was 4-5 mm. Moreover, the supplements of 0.2 g L^{-1}colchicine and 100 µM 2,4-D was the most

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

had induced high embryogenic frequent callus with length was 4-5 mm. Moreover, the supplements of 0.2 g L^{-1}colchicine and 100 µM 2,4-D was the most efficient in LS media. High number of viable double haploid ELS were produced (over 70 %) in 8 weeks and subcultured only twice without somaclonal variation compared with conventional anther cultured which take time more than 12 weeks and more than 4 times subcultured. After encapsulated somatic embryos with 3% sodium alginate and 75 mM calcium chloride and dehydration until they lost 80% of their moisture contents. The survival reaches 74 % after storage at 25 ± 2°C, with 16 hours photoperiod for 2 weeks and germinate within 1 week.

This research can therefore be applied to produce a large amout haploid rice plantlet in shorten time to produce higher number of double haploid plantlets.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved